

Autor: ALOIS A VILÉM MRŠTÍKOVÉ
Název díla: MARYŠA

Autor:

Alois Mrštík

- narozen 14. 10. 1861 v Jimramově, zemřel 24. 2. 1925 v Brně
- prozaik, dramatik, autor žánrových obrázků, rozsáhlé kroniky, autor cestopisných a memoárových črt a publicista
- po ukončení studií působil jako učitel v Lískovci u Brna, v Rakvicích u Břeclavi, jako podučitel v Hrušovanech u Brna a v Těšanech. Roku 1889 byl jmenován správcem školy v obci Diváky u Hustopečí, kde zůstal až do své smrti.
- prózy uveřejňovány ve Vesně a Národních novinách. Přispíval do Moravské orlice, Zlaté Prahy, Lumíru, Světozoru, Národních listů, Máje aj.

Vilém Mrštík

- narozen 14. 5. 1863 v Jimramově, zemřel 2. 3. 1912 v obci Diváky
- prozaik, autor impresionisticky laděných románů, lyrických obrázků z přírody, cestopisných črt, realistických povídek, spolutvůrce českého realistického dramatu, publicista, esejista, jeden z představitelů kritické generace 90. let, prosazoval ruské realisty a dílo Emila Zoly, překladatel hlavně z ruštiny.
- středoškolská studia dokončil v Praze na malostranském gymnáziu. Kromě literatury ho přitahovalo malířství a původně měl v úmyslu studovat po maturitě malířskou akademii v Praze. Z nedostatku finančních prostředků se musel tohoto záměru vzdát a začal studovat práva. Po roce však studia zanechal a poté se již plně věnoval literatuře. Rodiče, žijící od roku 1884 též v Praze, se roku 1889 odstěhovali za Aloisem do Divák a v roce 1892 je sem následoval i Vilém. Z Divák však často odjížděl, nejčastěji do Prahy. V roce 1896 podnikl cestu do Ruska.
- v době svých studií v Praze si oblíbil francouzský naturalismus, zejména Emila Zolu, a ruskou realistickou literaturu, zvláště Dostojevského a Tolstého. Naturalismus a ruskou literaturu (z níž také překládal) propagoval ve svých kritických statích. Další jeho aktivitou byla obrana pražských historických památek před bezohledným bouráním. Řada článků v časopise Rozhledy a bojovná brožura Bestia triumphans (1900) je obžalobou nekulturnosti pražského magistrátu.
- psal do časopisů Rozhledy, Světozor (zde roku 1892 vyšla Pohádka máje), Ruch, Lumír, Česká Thálie, Zlatá Praha, Hlas národa, Literární listy, Národní listy, Pozor, Česká revue, Moravskoslezská revue.
- beletristická tvorba je ovlivněna impresionismem i realismem

● **zařazení autorů do uměleckého směru**

Mrštíkové – naturalismus, impresionismus a realismus

Maryša – české realistické drama 2. pol. 19. stol. = generace národního divadla

70.-80. léta 19. století = generace Národního divadla

1868 – položen základní kámen

1881, červen – provizorní otevření, zahájeno Smetanovou Libuší

1881, srpen – budova vyhořela

1883 – znovuotevření, zahájeno opět Smetanovou Libuší

● **určení století, v němž autor tvořil**

česká literatura 2. pol. 19. stol.

● **určení dalších autorů stejného um. směru**

Ladislav Stroupežnický - dramaturg ND, autor vlastních her

- oblíbený autor, neoblíbený člověk – byl jízlivý, zatrpklý (měl zohyzdžený obličej po nepodařené sebevraždě)
- psal veselohry s historickými náměty: *Zvíkovský rarášek*, *Paní mincmistrová* – o pletkách Mikuláše Dačického z Heslova, dobré charaktery

Naši furianti – prostředí jihočeské vesnice, odpor kritiky i diváků, přesto trvalý úspěch

- spor dvou občanů, bývalého vojáka a krejčího, kdo bude dělat ponocného
- vynikají typické vlastnosti: tvrdohlavost, pýcha, intriky, domýšlivost i smysl pro humor

Gabriela Preissová - čerpala z prostředí Slovácka, kde část života žila

Gazdina roba – chudá švadlena opustila svého muže a odešla s ženatým milencem do

Rakouska za prací, nakonec volí sebevraždu

- podle hry opera Eva

Její pastorkyňa – hlavní hrdinka mlynářka Kostelnička utopí nemanželské dítě své schovanky Jenůfy, aby ji uchránila před ostudou

- zhudebnil Leoš Janáček

Alois Jirásek (1851-1930)

* Hronov, z písmáckého rodu

- studia historie na FF UK

- 15 let učitelem na gymnáziu v Litomyšli, poté bydlel v Praze

- celkem 50 knih (z toho několik trilogií, tetralogie, pentalogie)

Dramata: trilogie *Jan Hus*, *Jan Žižka*, *Jan Roháč* – „trilogie tří Janů“

Lucerna – nejhranější Jiráskovo drama

- pohádková hra, mladá krásná kněžna chce, aby ji mlynář-světlonoš doprovodil do lesního záměčku, svádí ho, nabízí mu bohatství, ale on zůstává věrný své Haničce

• názvy (případně obsahy) dalších autorových děl

A. Mrštík: *Rok na vsi* – koloběh života na vsi jednoho roku (od podzimu do léta)

- vesnické zvyky, svátky, tradice a zábavy
- psáno v nářečí

V. Mrštík: *Santa Lucia* – neapolská píseň oslavující přístav Borgo Santa Lucia

Pohádka máje

Charakteristika uměleckého textu jako celku:

- **literární druh**

drama

- **literární žánr**

tragédie

- **literární forma**

drama

- **dominantní slohový postup**

vyprávěcí

- **typ vypravěče**

přímá řeč postav, střídání ich-forem

- **vysvětlení názvu díla**

Maryša je hlavní postavou hry.

- **posouzení aktuálnosti díla**

Moc peněz je i v dnešní době aktuálním tématem stejně jako domácí násilí, opilství, ale co se týče nucených sňatků, jsou už ve většině případů pasé.

- **určení místa a času textu**

Moravská ves v říjnu 1886, poslední jednání v roce 1888

- **stručné nastínění děje**

Maryša je dcerou bohatého sedláka Lízala, který ji chce provdat za mlynáře Vávru. Maryša je zamilovaná do Francka, chudého chalupníka. Francek musí na vojnu, ale slibuje Maryše, že se jí nevzdá. Zatímco je Francek na vojně, Lízal společně s Lízalovou ženou přesvědčí a donutí Maryšu vdát se za Vávru. Maryša není šťastná, protože Vávra chodí do hospody, je opilý a dokonce ji bije. Postupem času si Lízal uvědomuje, že udělal chybu, a prosí Maryšu, aby se vrátila domů. Ta ale nechce. Je rozzlobená, že ji do sňatku tehdy donutil. Když se vrátí Francek z vojny, přemlouvá Maryšu, aby s ním utekla do Brna, ta nechce kvůli náboženským tradicím, a co by si o ní mysleli ve vesnici. Když se Vávra pokusí Francka zastřelit, ale nepovede se mu to, nasype mu Maryša jed do kávy. K tomuto činu se přizná.

- **určení smyslu díla**

Nucený sňatek není správný, ale byl na vesnicích běžný.

- **pravděpodobný adresát**

Lidé na vesnici, aby nenutili své děti do sňatku, který je sice dobrý pro rodiče, ale děti ho odmítají

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla**

První dílo, které bratři napsali spolu, následovalo pak ještě dílo Rok na vsi, na kterém má větší podíl Alois.

- **tematicky podobné dílo**

Moliérův Lakomec - společným tématem je nucený sňatek za vidinou peněz rodičů, ale nesouhlas dětí, protože milují někoho jiného z chudé vrstvy.

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramatizací**

Maryša – černobílý film z r. 1935, hodnocení ČSFD 64 %
mnoho jevištních zpracování

Úryvek k rozboru:

Vávrová (Se hřmotem se probírá ve lžičníku a pak nese Vávrovi hrnek se lžičkou): Chceš bílý nebo černý? Nesu ti černý.

Vávra: Černý mně dej.

(Vávrová staví na stůl před něho hrnek.)

Vávra (Mlčky sedne a položí čepici na stůl, ochotně): Sladilas to?

Vávrová (Sejme cukr s police, přinese na stůl a mlčky přisune k němu.): Zapomněla sem.

(Pak jde zas ke sporáku a sleduje stranou každý jeho pohyb.)

Vávra (Míchá lžičkou a srkne kávy.): Od koho je káva?

Vávrová: Od žida.

Vávra: A proč ne ze spolku?

Vávrová: Měli zavříno.

Vávra: Tahle je ztuchlá, nebo co. (Rychle pije.)

- **atmosféra úryvku**

napjatá, převažují jednoduché věty

- **počet postav**

dvě - Vávrová (Maryša) a Vávra

- **charakteristika vystupujících postav (přímá, nepřímá)**

Vávrová: ochotná, posluhující, nemluvná

Vávra: nechá se obsluhovat, vymýšlí si, nevěřící

- **charakteristika dalších postav**

v úryvku nejsou

- **vztahy mezi postavami**

Maryša - Francek = milenci

Maryša - Lízal = dcera – otec

Maryša – Lízalová = dcera – matka

Lízal – Lízalová = manželé

Maryša – Vávra = manželé

- **zařazení úryvku do kontextu celého díla**

Ke konci díla, kdy Vávra pije otrávenou kávu.

- **použité jazykové prostředky**

řečnická otázka – Chceš bílý nebo černý?

scénické poznámky – (Míchá lžičkou a srkne kávy)

nářečí – Měli zavříno.

výpustka – černý mně dej.

hovorová řeč – Sladilas to?, Zapomněla sem., Měli zavříno.

archaický pravopis – s police